

Remiss om EU-direktiv om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten

Ju2018/02783/L6

Ställningstagande

Livsmedelsverket ställer sig positiv till ett stärkt skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten. Förslaget väcker dock flera frågor som behöver övervägas närmare bland annat vad gäller meddelarfriheten, offentlighetsprincipen och sekretesslagstiftningen.

Livsmedelsverket har följande synpunkter på förslaget.

Interna rapporteringskanaler

Det kan noteras att för den offentliga sektorns skyldighet att inrätta interna kanaler så görs det i artikel 4.6 c en begränsning till kommuner med fler än 10 000 invånare. För statliga förvaltningar och andra enheter som regleras av offentlig rätt finns ingen begränsning vad gäller enhetens storlek. Enligt livsmedelslagen (2006:804) ska offentlig kontroll av livsmedelslagstiftningen utövas av bl.a. kommunerna. En kommuns uppgift ska fullgöras av den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Huruvida en sådan kommunal nämnd ska bedömas som en egen rättslig enhet enligt artikel 4.6 är oklart.

Kravet på att de rapporterade personernas identitet behandlas konfidentiellt medför behov av ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, både vad gäller interna och extern kanaler. Det kan komma att krävas att uppgifter som kan härledas till den rapporterade personen beläggs med absolut sekretess om fullständig konfidentialitet är kravet. Det kan i sammanhanget också noteras att sekretess inom myndigheter endast gäller mellan självständiga verksamhetsgrenar enligt 8 kap. 2 § OSL, vilket påverkar möjligheten att hantera uppgifterna konfidentiellt internt på myndigheten om inte funktionen placeras i en egen verksamhetsgren.¹ Hur de interna rapporteringskanalerna för visselblåsare ska förhålla sig till befintliga kanaler för interna anmälningar, t.ex. till en personalansvarsnämnd, behöver utredas närmare vid en implementering av förslaget.

¹ Jfr betänkandet Visselblåsare – Stärkt skydd för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden, SOU 2014:31 s. 334 och JO:s remissyttrande över betänkandet (dnr R57-2017)

2018-09-10

Dnr 2018/02150
Saknr 1.1.4

Kravet på interna rapporteringskanaler kommer att omfatta en stor antal livsmedelsföretag med minst 50 anställda eller en årlig omsättning på minst 10 miljoner euro. Enligt kommissionen medför förslaget inte några stora kostnader för genomförande (dvs. att inrätta interna kanaler) för medelstora företag, medan nyttan i form av affärsresultat och minskade snedvridningar av konkurrensen bedöms vara betydande. Enligt kommissionen kommer den genomsnittliga kostnaderna per medelstort företag att uppgå till en genomförandekostnad i form av ett engångsbelopp som uppskattas till 1 374 euro och årliga driftskostnader som uppskattas till 1 054,60 euro per år. Om förslaget ska genomföras är det viktigt att det görs stegvis med tydliga kontrollstationer för utvärdering, för att säkerställa att åtgärden är ändamålsenlig och kostnadseffektiv.²

Externa rapporteringskanaler

Inom området livsmedels- och fodersäkerhet, djurs hälsa och välbefinnande finns redan unionslagstiftning som ålägger medlemsstaterna att säkerställa att behöriga myndigheter har verkningsfulla mekanismer för att möjliggöra rapportering av överträdelser, se artikel 140 i förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll som ska tillämpas från och med den 14 december 2019.³ Förslaget till direktiv är dock mer detaljerat, t.ex. vad gäller skyddet för de rapportörernas personuppgifter och identitet.

Rapporter som kommer in till de behöriga myndigheterna kommer att vara allmänna handlingar. Livsmedelsverket har idag en tipsfunktion om livsmedelsfusk. Utifrån dagens reglering i OSL saknar Livsmedelsverket möjlighet att i många lägen sekretessbelägga identiteten på rapporterande personer när det rör sig om anställda på ett livsmedelsföretag. Livsmedelsverket uppmanar därför rapportörer som vill vara anonyma att inte uppge sitt namn och att använda ett särskilt webbformulär på myndighetens hemsida. I förslaget till förfarande i artikel 9 ska återkoppling ske till rapportören inom en viss frist. Sådan rapportering förutsätter att rapportörens identitet eller i vart fall kontaktuppgifter är kända och kan hanteras konfidentiellt. Att uppgifterna kan skyddas är viktigt då potentiella visselblåsare som inte är säkra på om de i slutändan kommer att skyddas mot represalier kan avskräckas från att rapportera. Arbetsgivarens möjligheter att vidta represalier mot arbetstagaren är i princip beroende av att arbetsgivaren känner

² Jfr Regeringskansliets faktapromemoria 2017/18:FPM91 s. 10.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG

2018-09-10

Dnr 2018/02150
Saknr 1.1.4

till vem det är som slagit larm. Samtidigt skulle förslaget sannolikt innebära stora begränsningar för öppenheten och insynen, vilket behöver övervägas noggrant.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Annica Sohlström. I den slutliga handläggningen har deltagit områdescheferna Hanna Dufva, Eiríkur Einarsson och Pertti Nordman, chefsjuristen Kristina Olsson, verksamhetssamordnaren Peyman Kia samt juristen Peter Wilén, föredragande.

Annica Sohlström

Peter Wilén